

MATEMATIKA DARSLARIDA O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH

Xudoynazarov Qaxramon Bozorovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Matematika va amaliy matematika kafedrası stajyor o'qituvchisi

hudoynazarovkahramon20@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20759688>

Annotatsiya: Mazkur maqolada matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Unda o'qitish jarayonida qo'llaniladigan samarali metodlar, muammoli vaziyatlar yaratish, interaktiv usullar va o'quvchilarning mustaqil fikrlashini shakllantirish yo'llari tahlil qilingan. Shuningdek, mantiqiy tafakkurni rivojlantirishning ta'lim sifatiga ta'siri haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: mantiqiy fikrlash, matematika darsi, interaktiv metodlar, muammoli ta'lim, mustaqil fikrlash, tahlil, taqqoslash, umumlashtirish

Kirish. Hozirgi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat bilim olishiga emas, balki ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, matematika fani o'quvchilarda mantiqiy tafakkurni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Chunki matematika nafaqat hisob-kitob qilishni, balki tahlil qilish, xulosa chiqarish, muammoni hal etish kabi ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Maktab matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish o'qituvchining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu sababli dars jarayonida turli metod va yondashuvlardan foydalanish zarur.

Asosiy qism. Matematika darslarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun avvalo o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydigan metodlardan foydalanish muhimdir. An'anaviy darslarda o'qituvchi asosiy rolni bajaradi, ammo zamonaviy ta'limda o'quvchi markaziy o'ringa chiqadi. Birinchidan, muammoli vaziyat yaratish usuli samarali hisoblanadi. O'qituvchi dars davomida o'quvchilar oldiga muayyan masala qo'yadi va uni yechish uchun mustaqil fikrlashga undaydi. Bu usul o'quvchilarning tahlil qilish va xulosa chiqarish qobiliyatini oshiradi.

Ikkinchidan, interaktiv metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Masalan, "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert" kabi metodlar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon etadi va boshqalarning fikrlarini tahlil qiladi. Bu esa mantiqiy tafakkurning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Uchinchidan, matematik masalalarni turli usullar bilan yechish ham o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi. Bir masalani bir nechta usulda yechish orqali o'quvchilar taqqoslash va umumlashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, o'yin elementlarini qo'llash ham samarali natija beradi. Matematika darslarida turli didaktik o'yinlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularni faol fikrlashga undaydi.

Bundan tashqari, o'quvchilarning mustaqil ishlashiga e'tibor qaratish lozim. Mustaqil topshiriqlar orqali ular o'z bilimlarini mustahkamlaydi va mustaqil qaror qabul qilishni o'rganadi.

Asosiy usullar va yondashuvlar:

Mantiqiy va noan'anaviy masalalar: Darslarga boshqotirmalar, "ortiqchasini top", "qonuniyatni aniqla" kabi topshiriqlarni kiritish o'quvchilarni tahlil qilishga o'rgatadi.

O'yin texnologiyalari: Boshlang'ich sinflarda matematik o'yinlar va didaktik materiallardan foydalanish mantiqiy tafakkurni qiziqarli shaklda rivojlantiradi.

Matematik nutqni o‘stirish: O‘quvchilardan yechimning sababini tushuntirib berishni (nima uchun bunday bo‘ldi?) talab qilish, ularning fikrlash jarayonini tartibga soladi.

Amaliy yondashuv: Matematik bilimlarni kundalik hayotdagi muammolarni hal qilishda qo‘llash orqali mavhum tushunchalarni konkretlashtirish.

Rivojlantirish bosqichlari:

Taqqoslash: Narsalarning o‘xshash va farqli tomonlarini aniqlash.

Tahlil va sintez: Butunni qismlarga bo‘lish va qismlardan butunni yasash.

Klassifikatsiya: Predmetlarni belgilari bo‘yicha guruhlash.

Umumlashtirish: Xususiy hollardan umumiy qoidalarni chiqarish.

Bu metodlar o‘quvchining mustaqil fikrlashi, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashuvini shakllantiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, matematika darslarida o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish ta‘lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Buning uchun o‘qituvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va muammoli ta‘lim usullaridan keng foydalanishi zarur.

Mantiqiy fikrlash rivojlangan o‘quvchi nafaqat matematika fanida, balki hayotning turli sohalarida ham muvaffaqiyatli faoliyat yurita oladi. Shu sababli matematika darslarini samarali tashkil etish orqali o‘quvchilarning fikrlash qobiliyatini muntazam rivojlantirib borish muhim hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov I.A. *Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.
2. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. *Pedagogika nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: Fan, 2010.
3. Abduqodirov A. *Matematika o‘qitish metodikasi*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
4. Ishmuhammedov R. *Innovatsion pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent, 2012.
5. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi. *Umumiy o‘rta ta‘lim davlat ta‘lim standarti*. – Toshkent, 2021.